

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԿԱԼԿԱԹԱՅԻ ՀԱՅՈՑ ՄԱՐԴԱՍԻՐԱԿԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ
ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅՈՒՐՀԻՍՈՒՆԱՄՅԱԿԸ

Այս տարի, ապրիլի 2-ին, լրացավ Կալկաթայի հայոց Մարդասիրական ճեմարանի հիմնադրության հարյուրհիսունամյակը:

Վեհափառ Հայրապետը այս առիթով գրած հունիս 14 թվակիր Իր սրբատառ կոնդակում հաստատում էր, որ պարսկահայերն ու հնդկահայերը «ավելի քան երկու հարյուր տարիներ իրենց սրտերում իբրև սրբություն սրբոց պահել-պահպանել են պաշտամունքը մեր նախնյաց լույս հավատքի, պաշտամունքը մեր մայրենի լեզվի, պաշտամունքը հայ հայրենիքի» և «նույն սրբությամբ իրենց սրտերում ամուր պահպանել են նաև պաշտամունքը աստվածակերտ սուրբ Էջմիածնի, միակ գերագույն կենտրոնը հայոց քրիստոնեական հավատքի»:

Հայրապետական սրբատառ կոնդակը հրահանգում էր միաժամանակ հիշարժան այդ հոբելյանի առիթով հոկտեմբեր ամսվա ընթացքում Հայաստանցայց բոլոր եկեղեցիներում հոգեհանգստյան հանդիսավոր արարողություններ կատարել՝ ոգեկոչելով հիշատակը Մարդասիրական ճեմարանի հիմնադիրների, բարերարների, կրթական-ազգային գործիչների և կենդանի խոսքով և հրա-

տարակություններով վեր հանել պատմական, կրթական ու հայրենասիրական նշանակությունը և կատարած դերը Կալկաթայի հայոց Մարդասիրական ճեմարանի, որ «մեկուկես դար շարունակ ողջ հայության համար հանդիսացել է մի լուսատու փարոս, ոգեշնչելով բազում սերունդների հոգիները՝ սուրբ Ավետարանի լույսով, հայ լեզվի ու գրականության արժեքներով և հայոց մայր հայրենիքի փրկության տեսիլքով»:

Հայրապետական հրահանգի համաձայն ամեն տեղ՝ եկեղեցիներում, մամուլում, ազգային-կրթական հաստատություններում ջերմորեն և երախտագետ զգացմունքներով նշվեց Մարդասիրական ճեմարանի հարյուրհիսունամյակը:

Վեհափառ Հայրապետի թելադրությամբ «Էջմիածին» ամսագրի խմբագրությունը ընդարձակ մի ուսումնասիրություն հրատարակեց իր Ը—Ժ համարներում:

Դեկտեմբերի 5-ին, կիրակի օրը, Մայր տաճարում ս. պատարագի ընթացքում, հանդիսավորապես ընթերցվեց Հայոց Հայրապետի հունիս 14 թվակիր սրբատառ կոնդակը և ապա Նրա հանդիսադրությամբ կա-

տարվեց հոգեհամագտան մասնավոր արարողություն՝ ի հիշատակ Մարդասիրական ճեմարանի հիմնադիրների, բարերարների և կրթական մշակների:

Դեկտեմբերի 8-ին, չորեքշաբթի օրը, Մայր Աթոռում, հոգևոր ճեմարանի հարկի տակ, նշվեց նույնպես Մարդասիրական ճեմարանի 150-ամյակը:

Հայ դպրոցի և մանկավարժության պատմության մեջ առանձնահատուկ տեղ է գրավում Կալկաթայի հայոց Մարդասիրական ճեմարանը, որը հիմնադրվել է 1821 թվականի ապրիլի 2-ին մայր հայրենիքից հեռու, Հնդկաստանի հյուրընկալ հողի վրա, Գանգեսի ափերին, հայոց հավատի լույսով, հայ մշակույթի և մեր հոգևոր արժեքների ոգով և հայոց պատմության շնչով դաստիարակելու համար օտար երկրների տակ ծնված հայ նոր սերնդի զավակներին:

Մարդասիրական ճեմարանի հիմնադրումը ու նրա 150-ամյա գործունեությունը խոսում վկայություն են մեր ժողովրդի՝ դեպի ուսումն ու առաջադիմություն ունեցած սիրտ և պատասխանատվության զգացմունքներին:

Չնայած շատ հաճախ մեր երկրում տիրող տնտեսական ու քաղաքական ծանր պայմաններին, մեր ժողովուրդը հնագույն ժամանակներից սկսած և՛ մայր հայրենիքում, և՛ նրա սահմաններից դուրս՝ գաղթօջախներում, հիմնել է տարբեր աստիճանի և տիպի բազմաթիվ դպրոցներ:

Մեր այսօրվա սերնդի և մեր օրերի հայ ժողովրդի պատմության համար չափազանց թանկ է հայ դպրոցի պատմության մեջ Կալկաթայի Մարդասիրական ճեմարանի հիմնադրությունը և նրա 150-ամյա թելուն գործունեությունը, որպես հայ մանկավարժության հնագույն և կարևորագույն օջախներից մեկի:

Հնդկահայ գաղութը միշտ մտահոգվել է նոր սերնդի քրիստոնեական ու հայեցի, հայրենասիրական դաստիարակության, հայ մշակույթի, մեր հոգևոր արժեքների պահպանման ու զարգացման շնորհակալ գործով:

Հնդկահայ գաղութի շուրջ 300-ամյա գործունեության ընթացքում եկեղեցական-հոգևոր, մշակութային, կրթական, հայրենասիրական, հրատարակչական, գաղափարախոսական ձեռնարկներն ու աշխատանքները միշտ գաղութի ուշադրության կենտրոնում են եղել, և հնդկահայն այդ կարևոր ձեռնարկների հաջողության համար չի զրացել երբեք իր նյութական ու քարոշական աջակցությունը՝ առաջնորդված ազգային հա-

ռաջդիմության և դաստիարակության մտորումներով:

Կալկաթայի առաջին հայագիր դպրոցի բացումը կապվում է կալկաթաբնակ Հարություն Գալստյանի անվան հետ: 1821 թվականի ապրիլի 2-ին Աստվածատուր Մուսախանյանի իշխանական նվիրատվությամբ, Հարություն Գալստյանի, Մնացական Կարդանյանի օգնությամբ և Կալկաթայի համայնքային խորհրդի որոշումով ու ցանկությամբ բացվում է Կալկաթայի հայոց Մարդասիրական ճեմարանը, հայոց եկեղեցու անմիջական հարևանությամբ:

Ճեմարանն իր բացված օրից ունեցել է հմուտ և անձնվեր տեսչական-մանկավարժական կազմ, որի մեջ աչքի են ընկել Հարություն Գալստյանը, Հովհաննես Հարությունյանը, Հովհաննես Ալիպյանը, Իսահակ Ազնավորյանը, Մարտիրոս Դավթյանը, Մեսրոպ Թադիսյանը, Թադեոս Տեր-Ստեփանյանը, Հովսեփ քահանա Ստեփանյանը, Գևորգ վրդ. Թուրյանը, Թադեոս Խաչիկ Ավետյանը, Արաթուն Թադեոս Օմեյր, Մեսրոպ Սեթը և ուրիշ պայծառ անուններ:

1921 թվականի ապրիլին նշվում է ճեմարանի հիմնադրության 100-ամյակը:

1963 թվականի նոյեմբերին երբ Հայոց Հայրապետը պաշտոնական այցով գտնվում էր Հնդկաստանում, դեկտեմբերի 3—17 օրերին այցելում էր Կալկաթա և Իր օրհնաբեր ներկայությամբ մխիթարում և ոգեշնչում հայ համայնքը:

Հայոց Հայրապետը այցելում էր այս առիթով Մարդասիրական ճեմարանն ու Դավթյան օրիորդաց վարժարանը, ծանոթանում կրթական զուգ օջախների ուսումնական ծրագրին, հանդիպում ունենում դասախոսական կազմի և ուսանողության հետ ու նշում, որ «սուրբ Էջմիածնեն Մեր տարած օրհնությունը և վերածնած մայր հայրենիքի կենդանի իրականությունն և ծաղկումը, հոգեկան ամուր պատվանդաններ և կյանքի աղբյուրներ կհանդիսանան հնդկահայ պատվական ժողովուրդի համար»:

Արդարև, ազգիս Վեհափառ Հայրապետը ամեն ինչ անում է՝ Կալկաթայում բարձր մակարդակի վրա պահելու համար եկեղեցական-կրթական գործը, հայրապետական պատվիրակների նշանակումով, կոնդակներով, եկեղեցական վարչության հետ թղթակցություններով:

Կալկաթայի հայությունը այսօր արժանավոր ժառանգն է իր նախնիների ավանդությունների, հավատի, էջմիածնասիրության և հայրենասիրության:

Թվով փոքր, բայց անցյալով ու սրտով մեծ այս համայնքը հերոսական ու սըր-

տագին ջանքեր է թափում՝ ապրելու համար
 ս. Էջմիածնի օրհնության ներքո, վերածնած
 հայոց աշխարհի պայծառ իրականությամբ
 և տեսլականով:

«Սրբո հորն մերո Գրիգորի Լուսավորչի
 գահից,—գրում է Հայոց Հայրապետը իր
 կոնդակում,—և վերածնված Մայր Հայաս-
 տանից Մենք՝ կաթողիկոս Ամենայն Հա-
 յոց, ողջունում ենք և օրհնում հարյուր հի-
 սուն տարիների պատմությունն ու վաստա-
 կը Կաղկաթայի հայոց Մարդասիրական ճե-
 մարանի, սրտաբուխ մաղթանքներով, որ
 նաև մեր օրերում նա շարունակի իր կրթա-

կան-մշակութային հայաշունչ առաքելությու-
 նը ի փառս հայ անվան»:

«Էջմիածին» ամսագրի խմբագրությունը,
 հանուն իր ընթերցողների, ջերմորեն շնոր-
 հավորում է Կաղկաթայի հայ համայնքը,
 Լ'արդասիրական ճեմայանի տեսչությանը,
 դասախոսական կազմին և ուսանողությանը
 մենք հոբելյանի առիթով սրտագին բարե-
 մաղթություններով, որ հեռավոր Գանգեսի
 ափերի վրա միշտ վառ մնան ջահը Լուսա-
 մորչի հավանի, պաշտամունքը՝ հայոց լեզ-
 վի և մշակույթի, ոգին՝ հայոց պատմության,
 շունչը՝ վերածնած հայոց աշխարհի:

